

Kræver mere konsekvens Konsekvenspædagogik?

Jens Bay:

Konsekvenspædagogik.

En pædagogik om eksistens og social handlingskompetence.

Borgen, 224 sider. Kr. 299,-.

Anmeldelse af Benny Lihme

Gang på gang toner politikere frem på tv-skærmen og kræver mere "konsekvens" overfor de unge, der begår kriminalitet.

Således havde jeg ikke mere end lige lukket Jens Bay's nye bog "Konsekvenspædagogik" i, før Dansk Folkepartis Peter Skaarup var på skærmen med ord som kontant, noget der kan mærkes og konsekvens.

Når Skaarup taler om konsekvens, gør han det i en straf-fende ladet betydning, som ved første øjekast er forskellig fra den eksistensfilosofiske brug af ordet i Jens Bay's bog. En bog der forstår sig selv som en "praktisk humanisme".

For Jens Bay er konsekvenser ikke et spørgsmål om straf og formynderi, men om myndiggørelse. For at sikre at konsekvenser, og ikke straf, benyttes i en læringssammenhæng, er et af de mest grundlæggende principper for ham, at ingen i en pædagogisk sammenhæng skal udsættes for konsekvenser, som de ikke kendte på forhånd og derfor ikke personligt har valgt.

Ved at fastholde, at konsekvenserne skal være kendte på forhånd, fastholdes ansvaret for handlingen og de medfølgende konsekvenser hos den handlende selv. Bay's menneskesyn er ifølge ham selv et *opgør* med det kollektivistiske menneskesyn. Den enkelte unge skal således ikke kun have *ejerskabet* til egne handlinger og deres konsekvenser. Hver enkelt ung skal også i en bredere betydning bære ansvaret for, om han eller hun bliver taber ("du er din egen ulykkes årsag"), idet der ifølge teorien ligger alt overvejende individuelle grunde bag de unges sociale tilpasningsproblemer (evt. kombineret med "en række tilfældigheder").

"Jeg vælger mig selv, ikke min *væren*, men min *være-måde*" citerer Bay Jean-Paul Sartre for at have sagt. I den sociale verden er vi, hedder det videre, tvunget til at overleve under betingelser, som vi ikke selv har valgt. Vi skal altså vælge, hvordan vi kan forholde os til vores (uforanderlige) vilkår. En del unge har her valgt forkert, og det er disse forkerte valg, der er konsekvenspædagogikkens gebet.

De unges handlinger er altså udtryk for et valg. Som Bay, der ikke er bange for at gentage sig selv, skærer det ud i pap: "det er et konsekvenspædagogisk anliggende at fastholde, at enhver handling i udgangspunktet er grundet i et valg, som den enkelte træffer, ikke mindst når personen forud herfor

var bekendt med følgerne og dermed handlingens konsekvenser." (s. 49)

Bogen er fyldt med "dig selv" fraser. Grundlæggende er det således hverken forældre eller professionelle pædagoger, der skal opdrage. Det er den enkelte unges *selv-dannelse*, det drejer sig om. Herunder "påtage sig ansvaret for sin egen disciplinering".

Uanset om det er unge født af prostituerede narko-mødre, unge på flugt fra krigens rædsler, tyrkiske knægte der er banket til plukfisk af deres fædre, Brian René-typer fra dys-funktionelle familier el.lign., lyder det bay'ske program på ejerskab til sin individuelle være-måde.

Desuagtet de empiriske forhold, at kollektivismen har nået nye højder med statslige påbud af daginstitution/førskole for alle børn, at teamwork og grupper er kernen i det moderne erhvervsliv, at selv om man er hjemme er man via modem på arbejde osv., hævder Jens Bay, at vi lever i noget, han kalder *den individuelle tid* udtrykt gennem en særlig *individuel og autonom tidsånd*.

I dette "tagen-personligt-ansvar" univers skal pædagogen af de unge ikke længere opfattes som den dømmende, men som en beskrivende person, der opstiller handlemuligheder og samtidig tydeliggør de konsekvenser, som er forbundet med valg mellem de forskellige muligheder.

"Konsekvenspåpegning" kalder Jens Bay det (i forlængelse af andre almindeligt kendte metoder som "appel, anmodning og påbud"), når pædagogerne fastslår overfor de unge, hvordan virkeligheden kommer til at se ud, hvis et bestemt handlingsmønster fortsætter.

Omend vi kommer ind ad bagdøren – unge der har misbrugt friheden – er det frie valg dagens pædagogiske menu. Dog ser Jens Bay i modsætning til hans filosofiske guru, den stærkt venstreorienterede og oprørske Sartre, realiteterne som noget, der bare er der og som de unge selv-disciplinerende har at rette ind efter.

Bay er de facto mere på linje med realitetsterapiens konservative fader William Glasser end med det franske 68-oprørs ideologiske leder. Hvor Sartre stod for, at samfundets grundlæggende "determinanter" kunne ændres, fastholder Bay de unges ensidige moral-

ske pligt til at tilpasse sig det eksisterende. Og kommer dermed til at levere en "pædagogik til tiden" som er spiselig for Peter Skaarup og Dansk Folkeparti, selv om man her bruger den "forkerte" straffende retorik.

Jens Bay skriver direkte, at de unge er *tvunget* til at lære at forholde sig til realiteterne: "Pædagogik handler om holdninger og i en socialpædagogisk sammenhæng om holdninger, som bygger på den sociale virkelighed, som på godt og ondt udgør individets sociale virkelighed."

Nu er det jo ikke noget problem, hvis realiteterne er en god social virkelighed. Men hvorfor dog lade sig blindt tilpasse en "ond" social virkelighed?

Jens Bay vil have, at socialpædagogikken skal være "i overensstemmelse med den individuelle tid", de pædagogiske aktiviteter skal stille krav "som er i overensstemmelse med dem, som eksisterer i den ydre sociale verden", det subjektive lystprincip skal bankes på plads af "det sociale realitetsprincip", "pædagogik skal tage udgangspunkt i den sociale verdens krav og forventninger med respekt for, at det er det, individet skal tilegne sig", "der findes en social verden, og den er karakteristisk ved normer og værdier, som ethvert individ skal lære at forholde sig til og handle ud fra" osv.

Som nævnt er det Jean-Paul Sartre der fungerer som filosofisk mentor for den danske konsekvenspædagogiks fader. Sartre fylder det meste af bogens litteraturliste med ti selvstændige titler og et tilsvarende antal Sartre-relaterede filosofiske referencer. På ryggen af den forsvarsløse Sartre – han døde i 1980 – skriver Bay stormandsagtigt Konsekvenspædagogik med stort K. Copyright-tegnet mangler, men ellers er der ikke noget at være i tvivl om. Forfatteren mener at have eneret til fænomenet konsekvenspædagogik, hvorfor han konsekvent skriver i bestemt form

Pædagogikken anføres at være udviklet på Træningsskolen på Amager fra 1974 og frem i arbejdet med ikke mindre end 15-20.000 18-30 årige unge. Dens grundlag er rensset for sygdomstænkning, idet de unge "ikke fejler noget, men de viser i konkrete situationer, at de har svært ved at mestre det sociale samspil og fremvise en tilforladelig social *være-måde*, som kan accepteres af andre". Sociale afvigelser er

ikke en egenskab ved de unge, men et "synligt udtryk for, at de ikke har lært at indgå i sociale relationer". Eller de har simpelthen, af individuelle grunde, valgt at handle i strid med de sociale normer. "Det sidste er nok det, som kommer nærmest sandheden."

Bay tager et opgør med den synd-for-holdning, "som har sat sit alvorlige præg på de pædagogiske holdninger i de sidste årtier af det 20. århundrede". Hans pædagogik stilles således op i modsætning til behandling og klientgørelse.

Ingen tvivl om, at Bay her har de fleste unge med "på vognen". Med mindre de er socialiseret til at fortælle omgivelserne, at de lider af ADHD/DAMP, er de fleste kriminelle unge modstandere af at få deres kriminelle handlinger (bort)forklaret som psykisk sygdom. Der kan i deres bevidsthed være tale om en form for anerkendelse i og med at de bliver gjort ansvarlige for deres handlinger. Problemet her kan være, at denne tildeling af normaliserende anerkendelse af mange unge tages så bogstaveligt, at de hellere går i fængsel og fangesocialiseringen dér end ind i pædagogland, hvor konsekvensbaseret dette så end er.

Jens Bay har det med at profilere sin egen pædagogik på en negativ baggrund. "Pædagogik kan være et alternativ til behandling", skriver han eksempelvis. Ja, men for at dette skal blive andet end en billig selvpromovering, bør der være et minimum af faglig dokumentation for, at alle Bay's utilpassede unge ikke fejler noget psykiatrisk. Hans postulat er jo i modstrid med det meste ekspertise på området, hvor der meldes om det modsatte. Nemlig at et stigende antal unge har svære psykiske problemer.

Jens Bay gør det også alt for nemt for sig selv, når han generaliserende hævder, at behandlingstænkning som sådan er ensbetydende med klientgørelse, konfliktskyhed, undgåelse af at stille krav til de unge osv. Der er da mange eksempler på terapiformer, som arbejder bevidst med de selvsamme principper som Bay. Uden at det af den grund bliver til Konsekvenspædagogik.

Ikke kun biologiske og medicinske opfattelser viftes væk, som var det nogle generende fluer. Meget værre end den af Bay legitimerede "karantænepædagogiske" smiden de

unge ud, er det således angiveligt på mange socialpædagogiske institutioner, hvor de unge får begrænset deres frihed "gennem nedværdigende og frihedsberøvende "mandsopdækning"".

Noget som kunne være en spændende fagpædagogisk og etisk debat, bliver her til et slag i luften, idet Bay nøjes med at skyde med spredhagl. Adressat ubekendt og en læser der efterlades som et åbent spørgsmålstejn: hvem, hvad, hvor er de så gemene, at de "mandsopdækker" de unge hvorfor?

Også spørgsmålet om "social arv" nedgøres uden dokumentation. Selv om det er velkendt, at manden bag begrebet social arv, svenskeren Gustav Jonsson, på ingen måde betragtede social arv som biologisk arv (hans vigtigste bog hed "At bryde den sociale arv" – gennem helhedsorienterede familieindsatser i hjemmet/hjemme-hos metoden), fremstilles dette som karrikeret determinisme. Dvs social arv = viljeløst og passivt offer for sine livsvilkår.

Bogens største minus er dog det totale fravær af pædagogisk praksis. Ja, det er et mysterium, eftersom Bay selv skriver, at det er praksis, der er den mest effektive læringsform, da der her gives mulighed for en handlingsorienteret læringsaktivitet. Yes, hvorfor må man som læser så ikke få noget at vide om denne altafgørende praksis?

Enkelte steder i bogen optræder der et skrivende "vi". Og det er ikke Sartre og Bay, der er tale om. Men Bay selv som lederen og det praktisk-pædagogiske anonyme personale dels på Træningsskolen på Amager, dels på det senere tilkomne TAMU-Center på det gamle statsungdomshjem Vitskøl Kloster i Nordjylland (Træningsskolens Arbejdsmarkedsuddannelser – nu også for de 15 til 18-årige).

Reelt er der ikke tale om et "vi", da det udelukkende er Bay, der kører med klatten. Hvilket er med til at give hans bog en postulerende karakter, da de filosofiske principper og grundelementerne er så almene og udspilles i så mange andre sammenhænge, at i praksis vil det være svært at identificere den pædagogiske hverdag på Træningsskolen, som en særlig form for konsekvenspædagogik, der er forskellig fra andre fornuftige former for common sense brug af konsekvens.